

впоратися з життєвими викликами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості // Психологічні студії Львівського університету. - С. 20 - 23.
2. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003. С. 67–23.
3. Савченко Ю.Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. № 12 (31)/ 12. С.12-16.
4. Саннікова О. П. Континуально-ієрархічна модель емоційності. Наука і освіта. 2014. Вип. 1. С. 44–50.

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З КЛІЄНТАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Баштинська Л. А.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

strunochka@ukr.net

Науковий керівник - професор М.М. Кононова

Роль психолога в сучасному суспільстві є надзвичайно важливою і багатогранною. Психологи відіграють ключову роль у підтримці психічного здоров'я та добробуту людей, допомагаючи їм справлятися з різноманітними життєвими викликами.

В сучасній психології є чимало досліджень, присвячених проблемі професійної підготовки та становлення майбутніх психологів (І. Андрійчук,

М. Бадалова, О. Бондаренко, Т. Буякас, І. Вачков, Л. Долинська, Е. Зеєр, І. Зязюн, Н. Коломінський, І. Мартинюк, В. Панок, Н. Пророк, В. Рибалко, В. Семиченко, А. Сергєєва, Л. Уманець, Н. Шевченко та ін.), а також вивченню проблеми підготовки фахівців психологічного профілю у закладах вищої освіти (Т. Вілюжаніна, Ж. Вірна, М. Д'яченко, М. Кононова, Л. Терлецкая, Н. Чепелева, Т. Яценко та ін.).

В умовах воєнного стану роль психолога набуває особливої значимості. Психологи відіграють ключову роль у підтримці психічного здоров'я населення, яке переживає травматичні події та стрес. Наразі вже існує чималий доробок наукових досліджень, з питань професійної готовності майбутніх психологів до роботи з клієнтами в умовах воєнного стану. Такі автори як І. Глушкова, В. Петренко, В. Коваленко, О. Шевченко, Л. Терещенко, Л. Костюк, О. Донченко, С. Черниш, М. Мельник, І. Бойко та ін. розглядають питання кризового втручання, психічної реабілітації та етики в психологічній практиці під час війни.

В умовах воєнного стану клієнти психолога стикаються з широким спектром проблем, які потребують особливої уваги та підходу [7, с. 189]. Основні з них:

1. Травматичний досвід. Багато клієнтів пережили травматичні події, такі як бойові дії, обстріли, втрата близьких, вимушене переселення, полон, тортури. Це може призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожних розладів, депресії та інших психічних проблем.

2. Емоційні проблеми. Клієнти можуть відчувати сильний страх, тривогу, паніку, гнів, розпач, безпорадність, провину, сором. Вони можуть мати труднощі з регулюванням емоцій та контролем над своїми реакціями.

3. Проблеми в стосунках. Війна може негативно вплинути на стосунки з близькими людьми, спричиняючи конфлікти, непорозуміння, відчуження. Клієнти можуть мати труднощі з відновленням та підтримкою стосунків в умовах стресу та невизначеності.

4. Соціальні проблеми. Багато клієнтів стикаються з соціальними

проблемами, такими як втрата житла, роботи, соціальних зв'язків, фінансові труднощі. Вони можуть відчувати соціальну ізоляцію, самотність та безпорадність.

5. Екзистенційні проблеми. Війна може спричинити екзистенційну кризу, коли клієнти відчують втрату сенсу життя, цінностей та надії на майбутнє. Вони можуть ставити під сумнів свої переконання та шукати відповіді на глибокі питання про життя та смерть.

6. Проблеми адаптації. Клієнти можуть мати труднощі з адаптацією до нових умов життя, особливо якщо вони були змушені покинути свої домівки та звичне оточення. Важливими проблемами є: порушення сну; проблеми з харчуванням; втрата відчуття безпеки; важкість в концентрації уваги.

7. Проблеми пов'язані з втратою контролю. Військові дії, вимушене переміщення, та інші чинники війни, створюють у людей відчуття втрати контролю над власним життям. Це може призвести до відчуття безпорадності, тривоги, тощо.

З огляду на це, психологічна робота в умовах воєнного стану має свої особливості, які необхідно враховувати для ефективної допомоги людям, які переживають травматичні події. Ось деякі з них:

1. Робота з травмою та ПТСР. Війна спричиняє масові травматичні події, тому психологи повинні бути готові до роботи з людьми, які пережили бойові дії, обстріли, втрату близьких, вимушене переселення та інші травматичні досвіди. Необхідно володіти методами діагностики та лікування посттравматичного стресового розладу (ПТСР), а також іншими техніками роботи з травмою.

2. Кризове консультування. В умовах війни психологи часто працюють з людьми, які перебувають у стані гострого стресу, паніки або тривоги. Необхідно володіти навичками кризового втручання, щоб допомогти людям стабілізувати емоційний стан та знайти ресурси для подолання кризи.

3. Робота з різними групами населення. Війна впливає на різні групи населення, такі як військові, цивільні особи, діти, люди похилого віку,

внутрішньо переміщені особи. Тож психологи повинні бути готові до роботи з різними групами населення та враховувати їхні особливі потреби.

4. Етичні аспекти. В умовах війни психологи можуть стикатися з етичними дилемами, такими як конфіденційність, безпека клієнтів та обмежені ресурси. Необхідно дотримуватися принципів професійної етики та приймати рішення, які відповідають інтересам клієнтів.

5. Самодопомога та запобігання вигоранню. Робота в умовах війни може бути емоційно виснажливою для психологів. Необхідно володіти навичками самодопомоги та запобігання професійному вигоранню, щоб зберегти своє психічне здоров'я та ефективність.

6. Адаптація методів роботи. В умовах війни можуть бути обмежені ресурси та можливості для проведення традиційних психологічних консультацій. Психологи повинні бути готові до адаптації методів роботи та використання альтернативних підходів, таких як онлайн-консультації, групова терапія та робота в польових умовах.

7. Міжвідомча співпраця. Психологи часто працюють у складі міжвідомчих команд, які надають допомогу постраждалим від війни. Необхідно вміти налагоджувати ефективну співпрацю з іншими фахівцями, такими як медичні працівники, соціальні працівники та волонтери.

Психологічний стан та психічне здоров'я під час військових дій є вкрай важким. Багато людей переживають виснаження, спустошення, втому, відчувають тривогу й паніку. Тож психологи, які працюють в умовах воєнного стану, повинні бути готові до роботи з цими складними проблемами та надавати клієнтам ефективну підтримку.

В умовах воєнного стану постійно виникають нові виклики, отже психологи повинні постійно підвищувати свою кваліфікацію, вивчати нові методи роботи та адаптуватися до змін [2, с. 650].

Також психологи, які працюють в умовах воєнного стану, повинні обмінюватися досвідом та надавати один одному підтримку.

У світлі цього професійна готовність майбутніх психологів до роботи в умовах воєнного стану є багатограним процесом, що вимагає комплексного підходу до навчання та розвитку. Важливим є не лише набуття теоретичних знань та практичних навичок, усвідомлення і готовності до постійного підвищення кваліфікації та обмін досвідом, але й розвиток особистісних якостей, таких як резильєнтність, емпатія та етична свідомість [5, с. 57].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриньова М. В., Кононова М. М. Саморегуляція навчальної діяльності та професійний розвиток студентської молоді : монографія. Полтава : Астроя, 2021. 384 с.
2. Гриньова М. В., Кононова М. М., Анушкевич В. І. Реалізація структурно-функціональної моделі професійного розвитку майбутніх фахівців у процесі навчання у ЗВО. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія Педагогіка. 2024. № 7. С.644-655.*
3. Гутиря М. О., Кононова М. М. Особливості професійної самоактуалізації студентів-психологів, які переживають кризу фахової готовності. *Психологія і особистість. 2021. № 2. С. 82-92.*
4. Калюжна Ю.І., Кравченко О.Д. Методичний аспект розвитку кар'єрних орієнтацій майбутніх психологів у контексті їх професіоналізації. *Психологія і особистість. 2022. No 2(22). С. 169- 185.*
5. Кононова М. М., Гутиря М. О. Чинники професійної самоактуалізації майбутніх психологів у процесі фахової підготовки. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 11. С. 56–62.*
6. Устенко Р. Л., Каценко А. Л., Саричев Я. В. Вплив військових дій на психологію студентів. *Організаційні та нормативно-правові аспекти діяльності системи громадського здоров'я в Україні в мирний час та під час війни : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ждана В. М. та проф. Голованової І. А., Полтава : ТОВ «Техсервіс», 2022. С. 31–36.*

7. Фролова, Н. Психологічні особливості травматичного досвіду українців під час війни. *Психологія і суспільство* 2024 № 1 С. 188-196.

8. Хараджи М., Труніна Г. Емоційно-психологічний стан студентської молоді під час війни. *Перспективи та інновації науки*, 2023, 12 (30). С. 15-17.

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Березан В. І.

Полтавський національний педагогічний

університет імені В. Г. Короленка

berezanvi@gsuite.pnpu.edu.ua

Сучасне суспільство висуває до особистості численні вимоги, серед яких особливе місце займає здатність до самореалізації, адаптації до соціальних змін, уміння використовувати внутрішні й зовнішні ресурси для забезпечення життєдіяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграють соціокультурні умови, що впливають на формування ресурсного потенціалу особистості протягом усього життя.

Формування ресурсних можливостей особистості – це складний і багатогранний процес, який відбувається впродовж усього життя. Він тісно пов'язаний з соціокультурним контекстом, у якому людина зростає і розвивається.

У більшості досліджень змістова характеристика поняття ресурсів визначається структурою та характером тих життєвих необхідностей (адаптації, подолання складних життєвих ситуацій, певних видів діяльності, самореалізації і т. п.), які ці ресурси мають забезпечити. Узагальнення зазначених визначень дозволило вивести розуміння «ресурсів особистості» як сукупності індивідуальних матеріальних та нематеріальних, інтра- та інтерперсональних цінностей, що потенційно дозволяють суб'єкту задовольнити певні життєві необхідності та в підсумку визначають його стосунки з оточенням та самим